

קווים מנחים למצע מדיני של מפלגת העבודה, קיץ 2013

מטרה: המפלגה חותרת לביסוסה של מדינת ישראל כמדינתו הדמוקרטית של העם היהודי, המקיימת יחסי שכנות של שלום ושיתוף פעולה עם עמי האזור במטרה להביא לפיתוח האזור לרווחת כל יושביו, תוך בניית חברות סוציאל-דמוקרטיות באופיין בישראל ובמדינות השכנות.

עקרונות מנחים:

- המפלגה רואה בהסכם שלום ראוי לשמו הסכם שיביא ליציבות ארוכת טווח באזור וליחסים של שכנות טובה ושיתוף פעולה, ועיקרון זה יקבע את עמדתה בכל מ"מ מדיני עתידי.
- מכיוון שהנושא המדיני הוא נושא בעל משמעות מכריעה ושינויים בו הם בלתי הפיכים או שהפיכותם תעלה במחיר דמים בלתי נסבל, יש לחתור לעצב הסכם שיוכל להבטיח את מטרותיה של ישראל לטווח ארוך, בפרספקטיבה של עשרות שנים, ולהימנע מהסתמכות על תמונת מצב זמנית העלולה להשתנות תוך זמן קצר. מתוך כך, ההסדר יכול להסתמך גם על מהלך הדרגתי ארוך טווח, המותנה ביישום הסכמים או הסדרי ביניים ובנורמליזציה של היחסים.
- מכיוון שקנה המידה הוא העתיד, יש לבחון את ההסכמים העתידיים על פי יכולתם לעצב מציאות עתידית של יציבות ושיתוף פעולה (שלום), ולא על פי מידת תיקונם את 'עוולות' העבר (צדק). כנגזרת מכך - אין לקדש קווים, מושגים ומצבים היסטוריים (תוכניות מדיניות מהעבר, קווי 67, קווי הפסקות אש וכו').
- על ההסכם לכלול מרכיבים שיתנו תמריצים חיוביים לקיים אותו, לשמור עליו ולקדמו. המרכיב המרכזי המבטא תפיסה זו הוא "גבולות בני-הגנה" במונח שנתן למושג יגאל אלון: גבולותיה העתידיים של מדינת ישראל יהיו כאלו שיאפשרו לה להיות מותקפת במחיר בלימה סביר. "גבולות שאינם בני-הגנה" הם כאלו שהגנה עליהם כרוכה במחיר בלתי-סביר, שלצורך המנעות ממנו על צה"ל להגיב על כל ספק-איום במלוא עוצמתו, דבר המביא להצגת ישראל כצד התוקפן.
- בהיעדר יכולת להגיע להסכם חתום עם העומדים בצד השני, על מדינת ישראל לקדם את מטרותיה באמצעות הסדרים חלקיים ('הסדרי ביניים') במידת האפשר, ובלית ברירה גם באופן חד-צדדי.

נקודות עיקריות וקווים מנחים בסוגיות המרכזיות:

בזירה הפלסטינית:

- גבולות וביטחון:
 - אין לקדש את גבולות הקו הירוק, שלא היו מעולם קו מוסכם. על ישראל לשקוד על הסברת ההיסטוריה של קו 67' שהפכו למוסכמה חסרת בסיס ומזיקה. על ישראל לשמור על שליטתה בבקעת הירדן (פרט לאזור יריחו) ובמדרונות המזרחיים של הרי השומרון ויהודה, לכל הפחות לטווח הבינוני (עשר שנים ומעלה), עד שיחסי השלום והנורמליזציה עם שכנותיה יתבססו, ורעיון המאבק נגדה ידחק אצל שכניה אל מחוץ לזירה הפוליטית הלגיטימית והציבורית-חינוכית גם יחד. על מנת לשמר את הלגיטימציה לשליטה זו, יש לחזק את ההתיישבות הישראלית האזרחית בבקעה ולבסס אותה על יסוד של כוח עבודה ישראלי, על מנת שלא תהווה מקור משיכה לאוכלוסיה פלסטינית נוספת. את השליטה בבקעת הירדן עדיף לבסס על סיפוח בהסכמה, או על חכירה לטווח ארוך, שסיומה יותנה בעמידה בהסדר השלום ובנורמליזציה של היחסים עם שכניה של ישראל.
 - לפלסטינים יוותרו מסדרונות המקשרים אותם אל ממלכת ירדן ביריחו (גשר אלנבי) ובנחל תרצה (גשר אדם)
 - על ישראל להסיט מעט מזרחה (ק"מ ספורים) את "המותניים הצרים" באזור מישור החוף, על בסיס ההתנחלויות הקיימות ותוואי גדר הפרדה. בתמורה, ניתן לבחון סיפוח אל תחומי הרש"פ יישובים ערבים הנמצאים בתחומי ישראל והצמודים אל הקו הירוק, בכפוף להסכמת תושביהם במשאל.
 - על ישראל לחתור להחזיק במסדרון לאורך החלק המזרחי של כביש 1 (ירושלים - צומת אלמוג) הכולל את מעלה אדומים והישובים הסמוכים לכביש, על מנת לשמור על חיבור ירושלים לכביש 90. לפלסטינים יובטח מעבר חופשי (בהפרדה מפלסית) מצפון לדרום מאזור רמאללה לבית לחם דרך השכונות הקיצוניות של מזרח ירושלים.
 - על ישראל להרחיב את "המסדרון" לירושלים באמצעות שמירה על שליטה בכביש 443 בהפרדה מפלסית כפי שמתקיים היום, או לכל הפחות הבטחת "מעבר בטוח" בכביש, בשלב מאוחר של יישום ההסכם.
 - עם עיצוב הגבולות, הם יסומנו בשטח ויתקיימו ביקורת ופיקוח על החוצים אותם דרך מעברי גבול מוסדרים, כמו בגבולותיה האחרים של מדינת ישראל. היחס לאזרחים פלסטינים המבקשים לבקר בישראל, לעבוד בה או להגר אליה יהיה בהתאם למדיניות ההגירה שתקבע ישראל.
 - במסגרת הסדרי ביטחון, המדינה הפלסטינית תהיה מפורזת מנשק ארטילרי ורקטות, נ"מ, כוחות שריון וחי"ר משוריין. הכוח החמוש של הרש"פ יופקד על שמירת הסדר וההסכם עם ישראל, ותישמר בלעדיותו בהחזקת נשק בגדה המערבית (וברצועת עזה כשזו תצורף להסכם). לישראל יובטחו חופש שימוש במרחב האווירי, ומספר נקודות התרעה בהרי השומרון. המדינה הפלסטינית לא תוכל להתקשר בהסכמים עם גורם שלישי הסותרים את רוח ההסכם.

- ירושלים:
 - שכונות עירוניות יהודיות גדולות שנבנו במזרח העיר יסופחו לישראל.
 - השכונות הערביות החיצוניות במזרח ובצפון העיר ינותקו במידת האפשר מבחינה מוניציפלית מירושלים, ויועברו לשליטת הרש"פ.
 - עקב הקושי ביצירת הפרדה עירונית, יש לחתור לכך שעיקרה של העיר ירושלים לא יחולק, וניתן להסדיר את מעמדה בשני דרכים: סיפוח מלא לישראל (מותנה בהסכמה במשאל התושבים הפלסטינים בירושלים) או הגדרתה כאזור מאוחד בריבונות משותפת (אפשר בשיתוף גורם שלישי), תוך הפעלת נקודות ביקורת בכניסות וביציאות מוסכמות.
 - על ישראל להתעקש על שמירת שליטתה ברובע היהודי של העיר העתיקה, בכותל המערבי, ובהר הבית שמתחת לפני השטח (על מנת למנוע חפירות לא מבוקרות בהר). דבר זה חשוב גם למען הבטחת חופש הפולחן, וגם כביטוי מחייב להכרתם של הפלסטינים בזיקת העם היהודי לירושלים ולאטרי הקודש. ככל שיתקדם תהליך הנורמליזציה, ניתן יהיה לשנות מעמד זה.
- פליטים: הפליטים הם סוגיה הומניטארית הדורשת פיתרון, אך אין לפתור אותה באמצעות "זכות השיבה".
 - על ישראל להימנע מהכרה ב"זכות השיבה", אלא להצהיר על נכונותה להגיע לפתרון בעיית הפליטים, ולקדם זאת בעצמה במקומות הנתונים לשליטתה.
 - ככלל, אין להסכים לשיבת פליטים לשטחי מדינת ישראל, אלא באופן סמלי (את נכונותו של אולמרט לכאורה לקליטת כמאה אלף פליטים יש לראות כמספר המקסימלי, ולחתור לפחות מכך ולמספר נמוך ככל הניתן).
 - הפיתרון לבעיית הפליטים צריך להיעשות בקליטתם בתחומי המדינה הפלסטינית (בהתאם למדיניות שתקבע), באזרוחם המלא במקום מושבם או בקליטתם במדינות אחרות, תוך יצירת מנגנון המסייע להם מבחינה חברתית כלכלית על בסיס צורך ולא על בסיס זכויות עבר ורכוש אבוד. פיצויים כאלה, במימון בינלאומי, יש לנתב ברובם (95%) ליצירת פרויקטים לשיקום הפליטים, ואת השאר לשימוש אישי.
- משאבי טבע, ואיכות סביבה:
 - את משאבי הטבע ואת הסוגיות הנוגעות לאיכות הסביבה יש לנהל מתוך תיאום ושיתוף פעולה הוגן כלל-אזורי, הכולל את כל המדינות המושפעות מסוגיות אלה, ובחתימה לניהול מדיניות ברית-קיימא כדוגמת שיתוף הפעולה בנושא המים בעקבות הסכם השלום עם ממלכת ירדן. סעיפים אלה יעוגנו במפורש בהסכם, והפרתם תהווה עילה לביטולו.
- תשתיות וכלכלה:
 - על ישראל לחתור לניתוק התלות ההדדית של הכלכלות של ישראל ושל הרש"פ, ולבסס את היחסים הכלכליים על שיתוף פעולה עצמאי. על מנת לעשות זאת, יש לחתור לפיתוח הכלכלה היצרנית הפלסטינית

(והישראלית) תוך שמירה על זכויות העובדים בה, ותוך הפחתה הדרגתית של תלותם של הפלסטינים בעבודה בישראל.
○ תשתיות תחבורה ואנרגיה יש לפתח במשותף תוך איזון בין יכולת העמידה העצמאית של כל אחת מהחברות לבין הצורך למנוע כפל תשתיות ובזבוז אנרגיה, באמצעות שיתוף פעולה אזורי.

• התנחלויות ישראליות:

- ככלל, על ישראל לחתור לספח לריבונותה התנחלויות וגושי התנחלויות הקרובים לקו הירוק וניתנים לחיבור לשטח מדינת ישראל ללא הכללת אוכלוסיה פלסטינית רבה, ולהעדיף זאת על פני פינוי.
- כעיקרון, אין זה הוגן לצפות שבהסדר העתידי המדינה הפלסטינית תהיה "נקיה" מאזרחים יהודים, ועל כן צריך להתיר למתנחלים, לפחות באופן תיאורטי, לבחור להשאר לגור בה כאזרחים שווים זכויות במדינה דמוקרטית, בדומה למעמדם של אזרחי ישראל הערבים. מכיוון שהרוב הגדול של תושבי ההתנחלויות שישארו במדינה הפלסטינית צפוי לבחור לחזור אל תחומי מדינת ישראל או אל היישובים שסופחו לריבונותה, על המדינה לסייע להם במעבר ולארגן את קליטתם.
- על ישראל לחתור מרצונה לצמצום ופינוי ההתיישבות היהודית באזורי גב ההר הנמצאים בלב אוכלוסיה פלסטינית צפופה, להעביר באזורים אלה שטחי C למעמד של שטחי A ו-B, ובכך להעביר אותם לשלטון פלסטיני. צעד זה יש לעשות במידת האפשר, אך לא כהרח, כחלק מהסכם עם הרש"פ.

• אזרחי ישראל הערבים:

- חלק מהותי בהסדר הקבע יגדיר את המדינה הפלסטינית כמימוש זכותו של העם הפלסטיני להגדרה עצמית בארצו. לאזרחי ישראל הערבים תינתן הבחירה להגר למדינה הפלסטינית, או לשמור על מעמדם כאזרחים שווים זכויות (אך גם שווים חובות) במדינתו הדמוקרטית של העם היהודי. החל משלב זה, כל החוקים בנוגע לשירות לאומי (צבאי או אזרחי) יוחלו על אזרחי ישראל הערבים באופן שווה לשאר האוכלוסיה, ותופחת הסובלנות כלפי ערעור על אופיה היהודי של המדינה.
- רצועת עזה – עד להכרעה דמוקרטית פלסטינית אחרת, יש לראות את רצועת עזה כחלק מהישות הפלסטינית, הנמצאת כרגע תחת שלטון לא לגיטימי. עם החזרתה לשליטת מוסדות השלטון הנבחרים של הרש"פ, יוחל עליה ההסכם, ויופעל "מעבר בטוח" בינה לבין הגדה המערבית. לעתיד, יוקמו בעזה נמל-ים ונמל-תעופה.
- נורמליזציה: הסכם הקבע יכלול הצהרה מפורשת על תום הסכסוך והתביעות ההדדיות בין ישראל והפלסטינים. החינוך למאבק, הדה-לגיטימציה והדמוניזציה של האחר יופסקו ויאסרו באופן אפקטיבי, ויפותחו קשרי שיתוף פעולה בתחומי הכלכלה, התרבות, והתיירות. על מנת לא לחזור על הטעויות שנעשו בתחום זה

בהסכמי השלום עם מצרים וירדן, סעיף זה יזכה לדגש יתר בהתנהלות ההדדית בין הצדדים, הן במישור ההסברתי והן במאמץ השיטתי להבטחת ביצועו.

בזירת מצרים:

- מדינת ישראל תמשיך לנהל קשר עם גורמי השלטון במצרים במטרה לשמור על הסכם השלום ולטובת שיתופה של מצרים בשמירה על השלום ובפיתוח האזור. יעדי ישראל:
- מצרים תמשיך בקיום הסכם השלום עם ישראל, תוך הקפדה על התיאום הביטחוני ועל הפרדת הכוחות בחצי האי סיני.
- מצרים תממש את ריבונותה בחצי האי סיני, תפעל לפיתוח הכלכלי ואיכלוסו, ותמנע באופן מוחלט את הפיכתו לבסיס לפעולות טרור ולנתיב להברחת נשק ואנשים אל רצועת עזה ואל דרום ישראל.
- עד שתיווצר מחדש האחדות הפוליטית בין רצועת עזה ושלטון הרש"פ בגדה המערבית ויתאפשר פיתוחה של הרצועה, מצרים תהיה שער הכניסה והיציאה של עזה (מתוך בקרה קפדנית על המעבר) באמצעות תפעול מעבר אנשים וסחורות ברפית, ושימוש בנמל התעופה באל-עריש ובנמל הים בפורט-סעיד.
- מצרים תקיים את סעיפי הנורמליזציה עם ישראל, תפעל למניעת ההסתה הדה-לגיטימציה והדמוניזציה של ישראל בזירה הפוליטית-חברתית, ותאסור על החרמתם של מצרים המקיימים קשרים עם ישראל.

בזירת ירדן:

- מדינת ישראל תחתור לקיומו המלא של הסכם השלום עם ממלכת ירדן, תסייע בפיתוחה הכלכלי-חברתי, ותעודד הקמת קונפדרציה ירדנית-פלסטינית. יעדי ישראל:
- קיום הסכם השלום עם ירדן, תוך הקפדה על יישום סעיפי הנורמליזציה שלו, מניעת הסתה, דה-לגיטימציה ודמוניזציה של ישראל בזירה הפוליטית-חברתית, ואיסור החרמתם של ירדנים המקיימים קשרים עם ישראל.
- קידום פיתוח ומודרניזציה כלכלית וחברתית בירדן באמצעות שיתוף ידע וטכנולוגיה חקלאית ותעשייתית, חיבור קו הרכבת הנבנה מחיפה לבית שאן אל מערכת המסילות הירדנית (דרך גשר שיח-חוסין) ובכך הנגשת נמל חיפה עבור הכלכלה הירדנית. פיתוח שיתוף הפעולה בנושאי המים, משאבי הטבע ואיכות הסביבה כחלק משיתוף פעולה אזורי.
- קידום הקמת קונפדרציה פלסטינית-ירדנית בהתאם למהלכים שלמעשה כבר החלו בין ירדן והרש"פ, תוך הקפדה שזו תשקף את הרכב האוכלוסיה הייחודי של ירדן, תאפשר וויסות דמוגרפי וכלכלי בין שני חלקי הקונפדרציה, תקנה לפלסטינים גישה נוחה אל העולם הערבי ואל נמל עקבה, ובכך תפחית את תלותם בישראל.

בזירה הסורית:

- עקב המצב הקטסטרופלי והסבוך מאוד בסוריה, על ישראל להימנע ככל הניתן ממעורבות אקטיבית במלחמה הפנימית בסוריה, ולשמור על המטרות שלה. יעדי ישראל:
- להימנע ממעורבות ישירה במלחמה הפנימית בסוריה, ובפרט מקליטת פליטים בשטח רמת הגולן שבשליטת ישראל. המשך הפעולה נגד "זליגת" הלחימה מאזור

- הרמה שבשליטת סוריה אל הגולן שבשליטת ישראל. המשך מתן טיפול רפואי במקרים הומניטריים במקרים בודדים, כפי שנעשה היום.
- בדומה למתווה לגבי בקעת הירדן - על ישראל לשמור על שליטה ברמת הגולן (פרט אולי לנסיגות מקומיות, ובכל מקרה ללא התייצבות סורית על קו המצוקים), לכל הפחות עד לנורמליזציה מלאה ביחסי ישראל עם סוריה והעולם הערבי-מוסלמי. מכיוון שמדובר ככל הנראה בתהליך של עשרות שנים שטרם החל, על ישראל לשמור ולחזק לכל הפחות לטווח הביניים את ההתיישבות הישראלית ברמת הגולן.
- בהסדר קבע, ובהנחה שלא ניתן להגיע להסכם הכולל סיפוח, על ישראל לחתור להסדר חכירה ארוך טווח של רמת הגולן, או לניהול השטח בריבונות משותפת. ככלל - אין הצדקה לאפשר ריבונות סורית בחוף הכנרת.
- בעקבות המצב המערער בסוריה, וככל שישראל תעמוד על העקרונות שבשני הסעיפים הקודמים, יש לבחון את האפשרות לחזק את יחסיה של ישראל עם התושבים הדרוזים של רמת הגולן שבשליטת ישראל ולקדם את תהליך ה"ישראלזציה" שלהם, ושילובם כאזרחים שווי זכויות וחובות של מדינת ישראל, בדומה לאזרחי מדינת ישראל הדרוזים.

בזירת לבנון:

- לישראל אין למעשה סכסוך עם לבנון, ובהיעדר גורמי חוץ המערערים את המצב, סביר שהסכם בין שתי המדינות כבר היה נחתם. יעדי ישראל:
- קידום ייצובה הפוליטי של לבנון כמדינה מתפקדת. לנצל את מורת הרוח בלבנון ממעורבות חיזבאללה בזירה הסורית על מנת לקדם את הוקעתו כגורם חוץ-לבנוני, פירוקו מנשקו, והוצאתו מהזירה הפוליטית הלבנונית. ייצוב הצבא הלבנוני כגורם החמוש הלגיטימי היחיד בזירה הלבנונית.
- ניהול מו"מ וחתמה על הסכם שלום מול ממשלת לבנון, הכולל סעיפים לשיתוף פעולה כלכלי ונורמליזציה מלאה של היחסים בין המדינות.

בזירת מדינות "המעגל השני"

- לכל מדינות אלה אין סכסוך עם ישראל, אך גורמים בפוליטיקה הפנימית שלהן מנצלים את האיבה לישראל (המוזנת מאיבה דתית ומהסכסוך מול הפלסטינים) על מנת לערער את הסדר בהן ולמנוע את פיתוחן. יעדי ישראל:
- נורמליזציה מלאה של היחסים עם מדינות אלה, יצירת קשרי תיירות ותרבות, סיום החרם הכלכלי על ישראל ואפשרות מעבר לישראלים וסחורות ישראליות דרך מדינות אלה והמרחב האווירי שלהן.
- קידום הסכמי שיתוף-פעולה אזוריים בתחומי הכלכלה, משאבי הטבע ואיכות הסביבה, על מנת לבנות קהילת שיתוף פעולה אזורית במזרח התיכון, שתהיה רופפת יותר מאשר האיחוד האירופי, השומרת על עצמאותן של המדינות החברות תוך כדי שהיא מקדמת את שיתוף הפעולה ביניהן לטובת פיתוחן ורווחת תושביהן.
- קידום חיבור של תשתיות תחבורה ואנרגיה שישרתו את פיתוח האזור, את הקשרים בין המדינות החברות ואת קיצורם של נתיבי סחר עולמי: בעיקר חיבור מסילות ברזל יעיל בין נמלי מזרח הים התיכון, נמלי ים-סוף ונמלי המפרץ הפרסי, ויצירת חיבורי צינור להולכת נפט מארצות המפרץ אל אירופה וצפון אפריקה.